

УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ В ЄРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 7

Київ, 2023

Громадська організація «Інноваційні обрії України»

УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 7

Київ, 2023

УДК 821.161.2.09 (062.552)

У45

Українські студії в європейському контексті: зб. наук. пр. 2023. № 7. 462 с.

Редакційна колегія:

Головний редактор: Шарова Т.М. – доктор філологічних наук, професор, Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти».

Члени редколегії:

Землянська А.В. – кандидат філологічних наук, доцент, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного;

Шаров С.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного;

Деркачова О.С. – доктор філологічних наук, професор, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;

Семенов О.М. – доктор педагогічних наук, професор, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка;

Терещук С.І. – доктор педагогічних наук, доцент, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

У збірнику відображені результати наукових досліджень представників філологічних, педагогічних, комп'ютерних та інших наук. Публікації присвячені актуальним проблемам і перспективам розвитку української і зарубіжної літератур, їх взаємозв'язку і взаємовпливам, а також педагогічним, інноваційним та інформаційним технологіям, методикам навчання в закладах середньої та вищої освіти. У збірнику наукових праць представлені рецензії на художні видання останніх років. Збірник буде корисним науково-педагогічним працівникам, учителям-практикам, аспірантам та здобувачам вищої освіти.

ISSN 2710-3730 (Print)

УДК 821.161.2.09 (062.552)

© Автори публікацій, 2023

© ГО «Інноваційні обрії України», 2023

ЗМІСТ

***** ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ ТА МОВОЗНАВЧІ СТУДІЇ *****

<i>Беляєва В.В.</i> ІНКЛЮЗИВНИЙ ПРОСТІР ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД	8
<i>Біляцька В.П., Передерій К.С.</i> «МАРКОВАНІСТЬ» АДРЕСНОЇ НАСТАНОВИ В ПОЕЗІЇ ВОЛОДИМИРА ПІДПАЛОГО.....	14
<i>Гмиря Т.П.</i> ДРАМАТИЧНА ПОЕМА «КАССАНДРА» ЛЕСІ УКРАЇНКИ В РЕЦЕПЦІЇ СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА.....	21
<i>Гон О.М.</i> ЗБАГНУТИ АКОРДИ І РОЗПАДИ: ВЕРСИФІКАЦІЯ І МУЗИЧНЕ ПИСЬМО В «АЛИЛУЯ» ЛЕОНАРДА КОЕНА.....	28
<i>Горіна Ж.Д., Босак Н.Ф.</i> ЕКСПРЕСІЯ СТИЛІСТИЧНО-ЗНИЖЕНОЇ ЛЕКСИКИ В РОМАНІ Ю. АНДРУХОВИЧА «МОСКОВІАДА».....	38
<i>Дуганджич А.</i> ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З КОМПОНЕНТОМ <i>ГОЛОВА</i> У РОМАНІ «ФЕЛІКС АВСТРІЯ» СОФІЇ АНДРУХОВИЧ І У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ НА ХОРВАТСЬКУ МОВУ.....	49
<i>Забаренко А.Ю.</i> ТВОРЧІСТЬ ВАСИЛЯ СТУСА: ОСОБЛИВОСТІ, ТЕМАТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА	57
<i>Кобилко Н.А.</i> РОМАН «І ПРИБУДЕ СУДДЯ» ВОЛОДИМИРА ЛИСА: НА МЕЖІ ДЕТЕКТИВУ ТА ТРИЛЕРУ	64
<i>Копусь О.А., Прокопенко Л.І.</i> ЕКСПРЕСІВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМИ.....	69
<i>Мірчева Ю.В., Землянська А.В.</i> ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ЕПІСТОЛЯРІЮ Ю. ШЕВЕЛЬОВА	78
<i>Натха С.М.</i> РЕАЛІЗМ У ТВОРАХ ЛЕСЯ МАРТОВИЧА: ЕТНОГРАФІЧНИЙ ТА МОВНИЙ КОЛОРИТ МИТЦЯ СЛОВА.....	86
<i>Пітель В.М., Сенчук О.В.</i> ФУНКЦІЙНЕ НАВАНТАЖЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ В ЕСЕЇСТИЦІ ЮРІЯ АНДРУХОВИЧА (на матеріалі книги «Диявол ховається в сирі»)	95
<i>Пена Л.І.</i> ДІАЛЕКТНІ РИСИ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ ДМИТРА ПОЖОДЖУКА	100
<i>Скрипець М.О., Землянська А.В.</i> ПОЕТИКАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРІВ Д. БРАУНА У СВІТЛІ НАУКОВО-КРИТИЧНИХ СТУДІЙ	111
<i>Устінов В.Є.</i> МІСТИЧНИЙ ДИСКУРС СУЧАСНОЇ ПОЕЗІЇ ПРО ВІЙНУ (на матеріалах мережі «Facebook»)	116
<i>Шуляк С.А.</i> РОЛЬ СЮЖЕТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У СТРУКТУРІ ЗАМОВЛЯЛЬНИХ ТЕКСТІВ.....	122
<i>Balaeva A.R., Zemlianskyi A.M.</i> THE PROBLEM OF IDENTITY IN PHILOSOPHICAL REFLECTION.....	126
<i>Derkachova O.S., Tytun O.L.</i> UKRAINIAN CONTEXT IN INCLUSIVE LITERATURE	132

Скрипець М.О.

випускниця НВК №16

Мелітопольської міської ради

Запорізької області

Землянська А.В.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

ПОЕТИКАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРІВ Д. БРАУНА У СВІТЛІ НАУКОВО-КРИТИЧНИХ СТУДІЙ

Анотація. У статті зроблено огляд літературно-критичних та наукових статей, присвячених романістиці Дена Брауна, з позиції висвітлення в них поетикальних особливостей, зокрема визначення жанру творів.

Ключові слова: поетика, жанр, детектив, трилер, масова література.

Skrypets M.O., Zemlianska A.V. Poetic features of D. Brown's works in the light of scientific and critical studies. The article provides an overview of literary-critical and scientific articles devoted to Dan Brown's novels, from the point of view of highlighting poetic features in them, in particular, defining the genre of the works.

Key words: poetics, genre, detective, thriller, popular literature.

Актуальність дослідження. Питання жанру твору, особливо якщо це стосується зразків масової літератури, є на сьогодні досить складним. Це викликано глобалізаційними процесами, які відбуваються в соціумі, та в культурі зокрема: змішанням елітарної та комерційної літератур, взаємопроникненням і взаємовпливом різних національних культур та світоглядних позицій, впливом постмодерністської поетики тощо. Як наслідок – відбувається зміщення акцентів у визначеннях жанрів художніх текстів [див.: 2], а самі твори робить оригінальними та привабливими для читачів. Для авторів це стає своєрідною перевіркою на

майстерність, особливо в масовій літературі, яка за своєю природою є «жанровою», з чітко визначеною сюжетною схемою та набором персонажів. На сьогодні вже наявні дослідження жанрової еkleктики детективної прози [3, 4, 9 та ін.], однак з кожною новою книгою популярних письменників простежуються нові грані їхньої творчості, які потребують вивчення та зміни методології оцінювання якості текстів.

Мета цієї статті – простежити, як формується у літературній критиці та наукових студіях жанрове визначення романів Дена Брауна як одного із авторів бестселерів.

Виклад основного матеріалу. Книги Д. Брауна уже два десятиліття, від самої своєї появи, вважаються світовими бестселерами. Багато критиків та літературознавців, поважних рецензентів та пересічних читачів намагалися з'ясувати секрети популярності цих творів. Зокрема, за більшістю версій, художні тексти Д. Брауна вирізняються особливим стилем митця, в якому він поєднує правду з вигадкою, ознаки класичного детективу з екшном, що робить його твори нетривіальними, захопливими, кінематографічними.

З дитинства популярний американський автор цікавився кодами й шифрами, розкриттям загадок, згодом вивчав історію мистецтв у Севільському університеті. Він вивчає багато історичної та документальної літератури перед написанням кожної книги, тож насичує їх не лише цікавим сюжетом, детективною інтригою, а й численними даними з різних галузей наук: культурології, історії, фізики, релігієзнавства, мистецтвознавства тощо. О. Онищук у своєму дослідженні інтермедіальних особливостей роману Д. Брауна «Код да Вінчі» стверджує, що письменник саме завдяки своєму «нестандартному» погляду на світ упровадив у літературу новаторські стратегії, чим викликав численні дискусії серед дослідників мистецтва слова ХХІ ст., започаткував власну жанрову форму [6]. Особливістю такого новоутворення літературознавиця вважає «перетин жанрів», коли в одному тексті поєднані інтелектуальний детектив, трилер та роман-загадка. При цьому, в її науковій студії багато уваги приділяється й сюжетній лінії, в основі якої лежить загадка, пов'язана саме з витворами мистецтва та культурними артефактами. На думку дослідниці, використання інтермедіальних вкраплень як сюжетотворчих елементів та

обов'язкова вказівка на це в передмовах, епіграфах чи анотаціях до книг «формують певні очікування читачів» [6].

Ця думка про особливий стиль Д. Брауна як його візитівку, що й викликає успіх у читацької аудиторії, звучить у рецензії С. Філоненко. Так, докторка наук відкидає всі звинувачення в бік автора щодо передбачуваності, типовості сюжетних ліній, вільне поводження з історичними та культурними ритуалами, динамізм оповіді, який часто вибиває зі спокійного логічного розгортання міркувань головного героя. Вона зауважує: «Якщо ми йдемо в Макдональдс, то очікуємо отримати порцію коли, чизбургер і картоплю фрі. <...> Якщо ми беремо в руки інтелектуальний трилер Дена Брауна, то укладаємо угоду з автором, який обіцяє екшен в історичних декораціях, змагання професора з фанатиками (йому допоможе красуня) й колекцію кодів, символів та головоломок» [8]. Літературознавиця й критикиня переконана, що від творів письменника люди очікують свого роду «атракціону», основними ознаками якого є «сенсаційність, драйв і впізнаваність» [8].

У той же час, у рецензії С. Філоненко наголошується, що роман «Джерело» Д. Брауна поєднує в собі як ознаки трилера, що значно менше цього разу проступають, так і риси інтелектуального роману, адже сюжет заснований, насамперед, на зіткненні ідей, а інколи нагадує науково-популярні тексти та енциклопедії.

Позицію С. Філоненко підтримує й інший критик, К. Родик. У своїй рецензії на роман «Джерело», а точніше – коментарі до вищезгаданої статті цієї літературознавиці та негативних відгуків на твір, він визнає, що С. Філоненко досить влучно перерахувала всі «інгредієнти» творчості Д. Брауна. На думку критика, майстерність письменника полягає в тому, як він, за всієї передбачуваності, комбінує ці складники, «ефективно припасовуючи до різних за своєю природою, фактурою і вектором футуристичних ідей» [7]. К. Родик називає Д. Брауна «високим зразком фаховості», оскільки той, прославившись своєю екшн-стилістикою, є також популяризатором науки. При цьому він виступає не в якості ретранслятора, перекладача наукових гіпотез доступною мовою, а пропонує поглянути на інтелектуальні загадки людства з погляду вірогідності їх здійснення чи варіативності розв'язання.

До можливих жанрових визначень, якими наділяють твори Д. Брауна науковці і критики, К. Родик додає ще кіберпанк («Джерело»),

роман-попередження та антиутопію, до яких відносить всі книги автора, оскільки той подає свого роду версію світу в майбутньому, що став жертвою кібертероризму («Цифрова фортеця»), генетичного тероризму («Інферно») чи тероризму світоглядному («Янголи і демони», «Джерело»).

Про синтез масової літератури («для всіх») та високої, «елітарної» («для обраних»), зокрема езотеричної, у творах сучасних письменників говорить у своїй магістерській роботі О. Медвідь. У цьому аспекті вона розглядає твори Д. Брауна, зауважуючи, що автор активно використовує езотеричні мотиви в художніх текстах для побудови захопливого сюжету, а також створення атмосфери «класичного езотеричного трилера» [5, с. 4]. Дослідниця робить висновок, що хоч письменник і не належить до жодної таємної організації та не прагне популяризувати їхній світогляд чи будь-яке езотеричне вчення, все ж популярність його творів зробила в цьому плані більше, ніж адепти цих учень [5, с. 12]. Тож еклектична суміш трилера й езотеричної літератури у романах Д. Брауна викликає надзвичайний інтерес читачів, задовольняючи їхній потяг до розкриття таємниць та гострих відчуттів.

О. Бессараб запропонував новий термін для визначення жанрово-стилістичних особливостей романів Д. Брауна – «роман-андрогін», яке вже розглядалося в попередньому підрозділі. Зокрема, до «романів-андрогінів» літературознавець зараховує «інтелектуальні трилери» американського письменника, які є «продуктом високих літературних технологій, що дозволяє поєднувати цікавість і глибину (на жаль, більше уявну, ніж дійсну – *авт.*)» [1, с. 148]. Термін «інтелектуальний трилер» він теж використовує як збірне поняття, що об'єднує низку жанрів: технотрилера або виробничого роману, інтелектуального роману, арт-детективу та ін.

Висновки. Отже, науковці і критики сходяться в тому, що популярності книгам Д. Брауна надає їх еклектичний характер, поєднання ознак високого, «елітарного» мистецтва, що забезпечує інтелектуальний складник творів, та масової літератури, з якої почерпнуті сюжетні формули та жанрові ознаки детективної прози, трилера, їхня кінематографічність тощо.

Література

1. Бессараб О. Роман Дена Брауна «Код да Вінчі» і «масова культура» (форми рецесії). *Питання літературознавства*. 2008. Вип. 76. С. 146–154.
2. Бовсунівська Т. В. Жанрові модифікації сучасного роману: монографія. Харків: Діса-плюс, 2015. 320 с.
3. Гура Н. П., Лисак Ю. В. Поліжанровість сучасного детективу (на матеріалі роману А. Переса-Реверте «Фламандська дошка»). *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Філологічні науки. 2016. Вип. 11. С. 182–189.
4. Землянська А. В., Землянський А. М. Жанрова еkleктика ретродетективів Богдана Коломійчука. *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*. 2018. № 4(40) – 2017, 3(47) – 2018. С. 275–286.
5. Медвідь О. В. Езотеричні мотиви у романі Дена Брауна «Код Да Вінчі»: автореф. магіст. роботи на здобуття ступеня магістра філології: 035.04. Миколаїв, 2021. 14 с.
6. Онищук О. Інтермедіальність роману Дена Брауна «Код да Вінчі». URL : <http://ndsif.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/77#>.
7. Родик К. Ден Браун як індикатор тероризму: чому український переклад світового бестселера «Джерело» не здобув популярності. *Україна молода*. 2019. Вип. №050. 07.05. URL : <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3454/164/133105/>.
8. Філоненко С. Життя, смерть та інші технології. *Літакцент*. 2018. 28.08. URL : <http://litakcent.com/2018/08/28/zhittya-smert-ta-inshi-tehnologiyi/>.
9. Філоненко С. Місія здійсненна: популярна літературна критика у дзеркалі критики : літературно-критичні статті. Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2017. 184 с.

Устінов В.Є.

здобувач вищої освіти

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

Науковий керівник: к.філол.н., доцент Землянська А.В.

МІСТИЧНИЙ ДИСКУРС СУЧАСНОЇ ПОЕЗІЇ ПРО ВІЙНУ (НА МАТЕРІАЛАХ МЕРЕЖІ «FACEBOOK»)

Анотація. У статті розглядаються містичні мотиви сучасної української поезії про війну. Робиться висновок про дві паралельні лінії розвитку таких мотивів: фольклорно-містичну та релігійно-містичну.

Ключові слова: містичне, мотив, сучасна поезія, замовляння.

Ustinov V.Y. Mystical Discourse of Modern Poetry about War (on the Materials of Facebook). The article examines the mystical motives of modern Ukrainian poetry about war. A conclusion is made about two parallel lines of development of such motifs: folklore-mystical and religious-mystical.

Key words: mystical, motive, modern poetry, order.

Актуальність дослідження. Містичні мотиви є традиційними для української літератури. Не є винятком і сучасний літературний процес. Свідченням цього є численна кількість українського фентезі, часто побудованого на давньослов'янській міфології, детективні та любовні романи, мелодрами й історичні твори, в яких персонажам приписуються магічні здібності, надприродні якості, або ситуації певний час не мають логічного пояснення, тож у читача створюється враження, що вони пов'язані з діяльністю потойбічних сил. Містичний дискурс в сучасній українській прозі є об'єктом досліджень А. Гурдуза [2], А. Землянської [4], А. Землянського [5], Ю. Кравченко [7], Н. Логвиненко [8] та ін. Однак сучасна поезія все ще залишається на другому плані як об'єкт літературознавчих студій.

Мета цієї статті – розглянути містичний дискурс сучасної поезії про російсько-українську війну. Увага зосереджена на творах, які з'явилися у просторі фейсбуку після повномасштабного вторгнення агресора в Україну.